

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ ได้เพิ่มสูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณและความรุนแรง เป็นปัญหาสังคมที่สำคัญของทุกประเทศซึ่งได้ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาประเทศ ที่ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่เป็นแรงงานส่วนหนึ่งไปเพราะต้องถูกจับกุมคุมขัง หรือมีฉะนั้นก็ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมเนื่องจากการเสพยาเสพติด ไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้น เกินปริมาณความจุของเรือนจำหรือทัณฑสถานทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2546 กรมราชทัณฑ์ มีเรือนจำและทัณฑสถาน จำนวน 133 แห่ง ทั่วประเทศ และมีจำนวนผู้ต้องขัง รวม 241,693 คน คิดเป็นสัดส่วน จำนวนผู้ต้องขังประมาณ 201 คน ต่อประชากรทุก 100,000 คน ซึ่งสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วอื่น ๆ

การมีผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นจำนวนมากเป็นภาระให้แก่รัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณมาเลี้ยงดูผู้ต้องขังเหล่านี้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้กรมราชทัณฑ์ตกอยู่ในภาวะวิกฤต ผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดี เป็นผู้ด้อยโอกาสและมีฐานะยากจน ทำให้เกิดปัญหาทั้งกับผู้ต้องขังเองและทัณฑสถานฯ ได้แก่ ปัญหาการไม่มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย การอยู่อย่างแออัดยัดเยียด การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง การขาดงบประมาณ และการขาดกำลังเจ้าหน้าที่ ปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชน ปัญหาชีวิตอนามัย การจัดสภาพแวดล้อมและสุขภาพในเรือนจำ การแพร่กระจายของโรคติดต่อ การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาทระหว่างผู้ต้องขัง การก่อความไม่สงบและการหลบหนี การจับเจ้าหน้าที่เป็นตัวประกัน และการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเรือนจำ

สำหรับสถิติจำนวนผู้ต้องขังระหว่างปี พ.ศ. 2535 จนถึง พ.ศ.2545 มีดังต่อไปนี้

(ดูตาราง 1)

ตาราง 1 จำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

พ.ศ.	2535	2536	2537	2538	2539	2540
ผู้ต้องราชทัณฑ์	73,309	90,307	103,329	111,028	103,202	130,997
ผลต่างในแต่ละปี		16,998	13,022	7,691	-7,826	27,795

พ.ศ.	2541	2542	2543	2544	2545
ผู้ต้องราชทัณฑ์	170,490	205,340	223,406	250,903	254,070
ผลต่างในแต่ละปี	39,493	34,850	18,066	27,497	3,167

(ข้อมูลจากสรุปผลการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ประจำปี พ.ศ. 2545)

มีข้อสังเกตว่า หลังจากที่มีการพระราชทานอภัยโทษในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2539 จำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ เมื่อสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2539 (เดือนกันยายน 2539) มีจำนวนลดลง 7,826 คน แต่การพระราชทานอภัยโทษในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2542 ผู้ต้องขังคดียาเสพติดไม่ได้รับพิจารณาให้ได้รับการอภัยโทษเช่นครั้งก่อน จึงทำให้จำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2543 ไม่ลดลงเหมือนในคราวพระราชทานอภัยโทษปี พ.ศ. 2539 ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สถิติของผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ทั้งนี้มีผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์และนโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล ทำให้กรมราชทัณฑ์ต้องเผชิญกับปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ แนวโน้มจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ในปี พ.ศ. 2545 คาดว่าจะต้องเพิ่มขึ้น 18,000 - 30,000 คน แต่ปรากฏว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นเพียง 3,167 คน ผิดจากที่มีการคาดการณ์ไว้อย่างมาก ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น สถิติการจับกุม สถิติคดีขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาล สถิติการรอลงอาญา การคุมประพฤติและสถิติการพิพากษาคดี เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปจากที่ประมาณการไว้ (ดูตาราง 2)

All rights reserved

ตาราง 2 ผลต่างเปรียบเทียบระหว่างปี แยกตามประเภทผู้ต้องขัง

พ.ศ.	2543		2544		2545	
	จำนวน	ผลต่าง	จำนวน	ผลต่าง	จำนวน	ผลต่าง
นักโทษเด็ดขาด	132,337	7,079	149,604	17,267	162,543	12,939
อุทธรณ์ – ฎีกา	21,571	3,500	28,729	7,158	31,813	3,084
ไต่สวน – พิจารณา	37,802	4,211	39,720	1,918	30,040	-9,680
สอบสวน	25,683	3,061	26,187	504	21,405	-4,782

(ข้อมูลจากจุลสารราชทัณฑ์ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ.2546)

จำนวนนักโทษเด็ดขาด ระหว่างปี พ.ศ. 2545 กับปี พ.ศ. 2544 เพิ่มขึ้นถึง 12,939 คน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักโทษเด็ดขาดระหว่างปี พ.ศ. 2544 กับ ปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 17,267 คน จึงนับได้ว่าเป็นการเพิ่มขึ้นในลักษณะปกติ แม้จะมีนักโทษส่วนหนึ่งได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำเร็วกว่ากำหนด ตามนโยบายการนำผู้เสพยาไปฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง เพื่อ “คืนคนดีสู่สังคม” จำนวน 2,409 คน และตามนโยบายแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ “เปลี่ยนภาวะให้เป็นพลัง” ที่โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง (เกษตรโยธิน) จำนวน 5,000 คน (รวม 7,409 คน) ก็ตามนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า สถิตินักโทษเด็ดขาดมีการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ไม่ทำให้ตัวเลขทางสถิติมีความแตกต่างไปจากปีก่อนแต่อย่างใด

สำหรับทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ได้มีการสำรวจจำนวนผู้ต้องขังใหม่และพบว่าส่วนหนึ่งเป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ หลังจากถูกปล่อยไปตามคำพิพากษา โดยได้หวนกลับไปกระทำผิดอีกทั้งในคดีเดิมและคดีใหม่ ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2544 และปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง จำนวน 1,819 ราย ได้มีผู้กระทำผิดซ้ำและได้กลับเข้ามาอยู่ในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 202 คนในปี พ.ศ. 2544 และ 532 ราย ในปี พ.ศ. 2545 ระยะเวลาที่ไปกระทำผิดซ้ำตั้งแต่หนึ่งครั้งขึ้นไป อยู่ระหว่าง 1 เดือน – 4 ปี (ข้อมูลจากฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ พ.ศ.2543) จากการที่ผู้ต้องขังซึ่งได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษตามคำพิพากษาของ

ศาลจำนวนไม่น้อยได้ไปกระทำผิดซ้ำ ทำให้สังคมเริ่มมองบทบาทของเรือนจำในการปฏิบัติภารกิจ การแก้ไขและการฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังไปในทางลบมากยิ่งขึ้นทำให้กรมราชทัณฑ์ ต้องหัน มาทบทวนถึงบทบาทและแนวทางที่นำมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีและไม่ไปกระทำผิดซ้ำอีก แม้ว่าการออกไปกระทำผิดซ้ำมี สาเหตุแตกต่างกันไปทั้งทัศนคติที่มีต่อตัวเองของผู้ต้องขังและสังคมรอบข้าง

การเป็นผู้ต้องขัง สังคมมักมองว่าบุคคลนั้น ๆ เป็น “คนชั่วคนชั่วตาร่าง” เฉพาะการถูกขัง ทำให้บุคคลเหล่านี้ ต้องสูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถูกสังคมดูถูกและกีดกัน สภาพการณ์เช่นนี้ ผู้ต้องขังประสบปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสังคม ทำให้เกิดความทุกข์ทรมาน ทั้งกายและใจไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่มีใคร ให้การช่วยเหลือ มีความวิตกกังวลต่อแท้สิ้นหวัง เกิดความเครียดและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นใน ทางลบ เมื่อพ้นโทษออกไปมักจะไม่มีที่พึ่ง จึงหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกครั้ง

ทัณฑสถานฯ หลายแห่งจึงกลายเป็นสถานที่รองรับผู้กระทำผิดซ้ำมากขึ้น กลุ่ม ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำนั้นมีสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มผู้มีอิทธิพล และกลุ่มผู้มีฐานะยากจน หรือมี ไขผู้มีอิทธิพล ทั้งสองกลุ่มมีสาเหตุและลักษณะการกระทำผิดซ้ำต่างกันไป ปรากฏการณ์นี้ ทำให้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ารูปแบบการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิงเป็นอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้าง ที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงกระทำผิดซ้ำ และเข้ามาถูกจองจำในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่อีกครั้งหรือ หลายครั้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิง เชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบของการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิง
2. ทำให้ทราบถึงเงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังมีการกระทำผิดซ้ำ

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ มีขอบเขตดังนี้ คือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ เลขที่ 100 ถนนราชวิถี ตำบล ศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 บริบทของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

- ประวัติความเป็นมา
- หน้าที่ความรับผิดชอบ
- โครงสร้างขององค์กร
- ภารกิจและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

2.2 รูปแบบการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิงในคดีเดิมและคดีใหม่

- ลักษณะคดีที่ทำผิดในคดีเดิม
- ลักษณะคดีที่ทำผิดใหม่
- ระยะเวลาที่ต้องโทษ
- การเรียนรู้ขณะต้องโทษ
- ระยะเวลาที่กระทำผิดซ้ำ หลังจากได้รับการปลดปล่อย
- สาเหตุที่กระทำผิดซ้ำในคดีเดิมและคดีใหม่

2.3 เงื่อนไขปัจจัยที่มีการกระทำผิดซ้ำ

- ครอบครัว
- กลุ่มเพื่อน
- การตีตราจากสังคม
- โอกาสในการประกอบอาชีพ
- ปัญหาเศรษฐกิจ
- การขาดการสนับสนุนจากหน่วยราชการในตั้งต้นชีวิตใหม่
- สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน/สังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนสถานหญิง หมายถึง เรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังหญิง โดยการแยกออกจากผู้ต้องขังชายโดยเด็ดขาด เนื่องจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีวิธีการที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย ในการดำเนินการควบคุมและการอบรมแก้ไขจะใช้บุคลากรที่เป็นหญิงเกือบทั้งหมด

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่งานเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามข้อบังคับ

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องฝากขัง คนฝาก ผู้ต้องกักกัน และผู้ต้องกักขัง ซึ่งกระทำความผิด ได้ถูกพิพากษาลงโทษจำคุก อยู่ในความควบคุม และรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์

การกระทำผิดซ้ำ หมายถึง การกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522 ด้วย ซึ่งเป็นการกระทำผิดมากกว่า 1 ครั้ง

รูปแบบการกระทำผิดซ้ำ หมายถึง กรณีที่ผู้ต้องโทษที่ได้รับการปลดปล่อยได้มีการกระทำผิดและถูกจับดำเนินคดีอีก อาจในคดีเดิมหรือในคดีใหม่

ผู้กระทำผิดซ้ำ หมายถึง นักโทษหญิงที่กระทำผิดซ้ำหลังจากได้รับการปลดปล่อยออกไปแล้วไม่ว่าจะเป็นความผิดคดีเดิมหรือคดีใหม่ ในที่นี้ได้แก่นักโทษหญิงที่กระทำผิดในคดีเดิม 5 คน และคดีใหม่ 5 คน

เงื่อนไขปัจจัยการกระทำผิดซ้ำ หมายถึง สิ่งที่เป็นสาเหตุให้ผู้ต้องขังกระทำผิดไม่ว่าจะเป็นครอบครัวกลุ่มเพื่อนการถูกตีตราจากสังคม การขาดการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ ในการตั้งต้นชีวิตใหม่ ฯลฯ ที่มีส่วนผลักดันให้ผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก

สถานภาพการทำงาน หมายถึง หญิงที่ทำงานนอกบ้านและหญิงที่เป็นแม่บ้าน อยู่ในบ้านและให้รวมถึงหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ และหญิงที่ไม่ได้ทำงาน

ความสัมพันธ์ของครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรก่อนการสมรส